

1935/6

МУЗЕЈСКИ ПРИМЕР

ПОШТАРИНА ПЛАЋЕНА У ГОТОВУ

Женски Покрет

Орган Алијансе женских покрета у Краљевини Југославији

Власник за А.Ж.П.
Милица Дедијер, Београд, Чика Љубина ул бр. 9.
Уредници:
Алојзија Штеби, Београд, Млетачка 8,
Тел. 26-153. — Даринка Стојановић,
Београд, Његошева 23. Телефон 25-131.

БЕОГРАД
Фебруар 1933

Год, XIV Број 2

Администрација:
Кнез Михаилова улица бр. 46-1 Београд.
Број поштанског чековног рачуна 53-191
Изази сваког 15 у месецу. Претплата
за годину: Дин. 36— за Југославију;
Дин. 50— или 15 фр. за иностранство.

САДРЖАЈ:

Чланци:	Страна
За разоружање, равноправност и сигурност	18
Конференција Интернационалне алијансе за женско право гласа у Марсељу	18
Годишња скупштина Женског покрета у Београду	19
„Крвава Интернационала“	24
Жене и партијска политика	24
Интернационални социолошки конгрес	25
Женски крсташки поход и Светска женска хришћанска трезвеначка заједница	26
Академски студиј жена и брак	30
Фелтон:	
Свекрва С. З.	30
Нјиге и листови:	
Сељанка	31
Белешке:	
Још једна жена директор женске гимназије. — Југословенски женски савез за редуциране професорке. — Сирт Оливере Белмонт. — Америчанска женска лига за мир и слободу. О годишњој скупштини Женског покрета у Београду. — Изложба „Жена“. — Роман о борби жене за ослобођење. — Победа сифражеткиња у Уругвају. — Рад удатих жена. — Жене у Белгиском парламену.	32

„У живошу човека мајка је све — и ја имам да захвалим највише својој мајци, да сам ипак нешто учинио у живошу.“

Акорди — Иво Војновић

За разоружање, равноправност и сигurnosti

Почетком овога месеца Конференција за разоружање при Друштву народа nastavila је свој рад. Пре почетка рада упутиле су јој велике интернационалне организације следећи апел:

„Још једном изражавамо своје уверење да се ограничење наоружања и смањивање стајањих војска мора спровести у таквом обиму да ни једна држава не осети потребе за ојачавањем наоружања.

Да се испуни нада за истинско разоружање, које је преко потребно свима народима, морају позване државе предузети кораке да се на конференцији састану опет претставници свих држава које су од почетка сарађивале.

Наше је уверење да конференција мора признати одмах равноправност свих држава и да мора јасно изјавити да ће се примити сви постојећи уговори о разоружању у нови, општи уговор о разоружању који ће заменити

све поједине уговоре. Нови уговор мора бити примљен из слободне воље свих присутних, а не сме допуштати никакве изузетке.

Расправа о извештају Lytton-комисије пружа према нашем уверењу прилику да се потребно ојачање сигурности за све народе постигне тиме, што ће се савесно применити одредбе статута Друштва народа. Овом приликом треба утврдити и развити поступање за све оне прилике, кад би се хтео нарушити пакт о ненападану.

Молимо да учините све потребно да саопштите наше предлоге свима владама.”

Светско удружење лига за Друштво народа.

Комитет за разоружање Интернационалних женских организација.

Комитет за разоружање Интернационалних хришћанских организација.

Амерички савет за разоружање.

Konferencija Internacionalne alijanse za žensko pravo glasa u Marseille-u

У прошлом броју нашега lista objavili smo odgovore Ženskih pokreta iz Ljublane i Beograda na upitnik koji nam je poslala Internacionalna alijansa za žensko pravo glasa. Od tada smo primili još odgovore Ženskih pokreta iz Sarajeva i Zagreba, te ih ovdje objavljujemo:

Ženski pokret u Sarajevu: Pravo glasa: smatra za vrlo potrebno dolazak stranih feministkinja u našu zemlju, kako bi nam davale izveštaje o rezultatima u zemljama u kojima žene imaju sva politička prava i time bi se znatno pomogle zemlje u kojima žene još nemaju ta prava.

Komisije: smatra da se Alijansa i dalje mora baviti navedenim pitanjima, a misli da bi se naj-srodnije komisije mogle da spoje, kako bi se bar malo smanjili izdaci.

Zajednički list: izdavanje zajedničkog lista smatra za korisno i predlaže zajednički list između Internacionalne alijanse i Internacionalnog saveza.

Ženski pokret u Zagrebu: Pravo glasa: za propagandu prava glasa te feminističke ideje uopće predlaže izradu kulturnog filma, u kojem

bi se prikazivali realni uspjesi feminističkog nastojanja, dakle n. pr. borba protiv alkohola, pacifiziranje svijeta, silno porasla zaštita djece, starih i bolesnih ljudi, pad pomora djece, pad broja zločinstva i t. d., a koji bi film propagirale feminističke organizacije u svojim državama. Vrlo bi koristan bio i jedan film, u kome bi se u obliku romana propagirale feminističke ideje.

Turneje predavačica od mjesec dana ili više na taj način, da one drže predavanja u svima državama kroz koje polaze od svog mesta boravke. Na pr. Njemica iz Berlina koja se uputi u Jugoslaviju, održala bi predavanja u Njemačkoj, Čehoslovačkoj, Austriji i kod nas. Na povratku kroz iste zemlje ili druge opet će održati konferencije. Treškovce za put bi snosile sve feminističke organizacije zajedno.

Komisije: 1). Nijedna se komisija Internacionalne alijanse ne može napustiti niti predati u djelokrug koje druge internacionalne organizacije. Jedino bi se mogle spojiti komisije druga i peta tako da se druga komisija zove „Jednak moral za oba spola”, a da sadržava potkomisiju „Ženska policija” i to zato, što ove dvije

komisije stoje najbliže jedna drugoj pa bi mogao jedan biro obuhvatiti rad oko jednog i drugog.

„Što se tiče druge komisije, hoćemo već davno da istaknemo jednu stvar. Kad se tretira „Jednak moral za oba spola”, onda se gotovo uvijek govori samo o prostituciji kao da je s tretiranjem prostitucije iscrpen problem jednakog morala. Mislimo da bi trebalo upozoriti Internacionalnu alijansu da svrati pozornost i na druge momente kao n. pr. na to da se utječe na javno mišljenje koje drugačije prosuduje delikte koje mu dražgo vrste prema tome, da li ih je počinio muškarac ili žena. Ne pita se, što je učinjeno, nego tko je učinio. Trebalo bi započeti s nekom smišljenom akcijom, da se utječe već na djecu i

suzbiju ovakove i slične tradicije, koje uveliko otešćavaju feministički rad.

2). Ako financijalne prilike zahtijevaju, moraće se spojiti list Internacionalne alijanse s kojim drugimi internacionalnim listom. U obzir dolazi, mislimo, samo organ Saveza. Ali, simpatičnije je svakako, da Alijansa ima isključivo svoj list. Međutim, kako mi ni s najmanjim novčanim prilogom ne možemo pomoći Internacionalnu alijansu, ne možemo joj ni u tom pravcu ni u smislu rasporeda imovine dati ikakvih savjeta. I valutarne prilika momentano su vrlo neugodne, jer bi se sume, koje bismo eventualno s teškom mukom mogle sakupiti, pretvorene u britansku valutu, rasplinule u upravo smiješne sume.

Годишња скупштина Женског покреша у Београду

28 јануара т. г. одржао је Женски покрет у Београду годишњу скупштину. Претседница, Алојзија Штеби, отворила је скупштину и у своме говору задржала се на оним питањима која су дала у прошлој години у београдском листу „Југословенска жена” повод да напада рад Женског покрета, а једно од питања било је и повод за размимолажење у мишљењу између Женског покрета у Загребу и Београду, сматрајући да је годишња скупштина најпованија да да свој коначни суд по овим питањима. Ова питања су: акција за добијање права гласа за жене и предлог Алијансе женског покрета да се потребне редукције државног чиновништва спроведу по одређеном систему. У своме говору рекла је претседница Женског покрета између осталог и следеће:

„Пре свега ми се чини да они, који су незадовољни нашим радом, заборављају веома важну чињеницу, наиме ову: ниво просвећености огромне већине наших жена. Критика нашега рада може бити од користи само тада, ако узмем у обзир стварни ниво просвећености и тек са тога гледишта може се указивати на то, шта је могуће и шта није могуће. Ниво просвећености се диже дагано, много спорије него што расту наше жеље да што пре остваримо тежње, феминистичког покрета. Стога ће прави феминистички покрет код нас бити још дуже времена ограничен на сразмерно мали број жена, сразмерно и према оном броју који се сматра обично просвећеним, т. ј. који има и школе

и дипломе, а нема свести. Просвећеност је тек онда плодна кад нагомилано знање покреће свест те га треба поставити у службу целкупности, не очекујући ни признање ни награде. Сасвим лако је могуће да се неки захтеви феминизма могу спровести упркос томе, што нико просвећености не одговара тежини свих постављених задатака. Ако бисмо на пр. сматрали да је феминистички покрет само покрет за добијање законско спроведене равноправности жене са мушкарцем, наш задатак не би био тако тежак. Али, пошто сматрамо да је нераздруживо спојена са сваким правом и дужношћу, морамо најпре сатвати: да ли је један део наших жена, не највећи, спреман да прими свесно на себе и дужност? А кад не можемо мирне савести позитивно одговорити на то судбоносно питање, налазимо да је за садашњост, а нарочито за будућност нашега покрета боље да сада неке акције не покренемо, а пре свега да не покренемо акцију за политичку равноправност у времену, у коме се тако јако испољава политичка непросвећеност свих који имају политичка права већ тако дуго.

Д-р Гертруда Бајмер (Gertrud Bäumer) у чији ауторитет у феминистичким питањима не може нико сумњати, написала је пре неколико месеца много запањено студију „Жена у немачкој држави”. Ту излаже веома искрено биланс политичког рада немачких жена од како имају сва политичка права. Биланс не испада баш најповољније,

На једном месту говори о конфликтима, у које мора да западне у политичком животу сваки свестан човек. Жену онакви конфликти још дубље потресу. Она каже: „За жену настају такви конфликти још чешће, јер оне имају тако мало утицаја, јер је још тако мало њиховог битног продрло у политику. Ако хоће да учествује у политичком животу, оне су веома често криве што још трају, што се санкционишу и чак уводе таква стања које су оне баш желеле да победе и преокрену. Оне морају да снесу кривицу, иако се ограђују од ње, иако не гласају или се безуспешно противе. Политичка сакривца не произлази само од тога што негде сарађујемо, него и отуда, што смо преслаби да нешто спречимо... Затим д-р Бојмерова поставља овај пример: како би жене сносиле политичку одговорност за рат, јер у садашњој политичкој констелацији рат апсолутно није искључен. Бојмерова је убеђена да жене не би биле у стању да спрече рат и стога би биле сакриве, и оне би морале да „врате своју историјску мисију, а то би значило ликвидацију једног великог покушаја“. Тако говори д-р Бојмерова о политичкој одговорности немачких жена, које су, што се тиче просечне политичке просвећености, на далеко вишем степену него што су наше жене.

Иако је тражити политичка права, можда не би било ни тако тешко да их добијемо, али како стојимо са свешћу за огромну одговорност коју би примиле овом грађанском функцијом у овом времену? У времену у коме су пале скоро све етичке вредности и у коме се осећа тако јако треће међу народима и класама? Они који осећају одговорности траже нове форме, нове садржине, нове путеве баш за оне заједнице које зовемо држава. Траже се државне заједнице које ће бити сарађене на праведности и моралности. Данас су те заједнице сарађене на интересима — на интересима национализма, на интересима привредних групација, стајежа итд. Преокрет ће доћи, али не може доћи само путем закона и одредаба, пре свега треба да га тражимо новим духом да могу васкрснути и нова дела и нове снаге, снаге одговорности и солидарности. То треба жене да имају на уму кад траже политичка права. —

У свом ралу ми се трулимо да што јаче пробудимо у женама баш снаге одговорности и солидарности, јер су оне основне снаге сваке заједнице. То убеђење нам налаже дужност да постављамо увек интересе цело-

купности над интересима жене, што није увек лако спроводити, јер се сматра да морамо — пошто смо женски покрет — гледати само на интересе жене. Али наш покрет је део социјалног покрета, т.ј. покрета који тежи да се цео живот подигне на такав степен да буде загарантована сваком радном човеку егзистенција да никад не спрени за будућност. У кругу таквог настојања које обухвата тежње свих запостављених и потчињених — дакле и жене — морамо и једино можемо спроводити наше задатке. Ако напустимо тај круг, деградирале бисмо наш покрет на покрет без идеала и идеја, на покрет који заступа само материјалне интересе жене. У духу таквог схватања феминизма ми смо свесно и без оклевања пристали на предлог Алијансе женских покрета, који је, на жалост, био сасвим погрешно протумачен. Тај предлог односи се (у склопу других предлога) на редуцију државног чиновништва, предат надлежним факторима у „Меморандуму“.

Пре доношења државног буџета за 1932-1933 годину кипело је у јавности од наговештавања о удаљивању жена, нарочито удатих жена из државне службе. То су биле претеране вести, јер се фактично радило само о редуцији државних службеника, а не о забрани да жена ради у државној служби. Пошто је било познато да се буџетски расходи морају снизити, лични и материјални, јер су опали и приходи — тако је сада у свима државама — и пошто смо знали из искуства да се код нас врше редуције без система, Алијанса женских покрета је сматрала за своју феминистичку и социјалну дужност да не прима на себе комотну улогу равнодушног посматрача, него да покуша спречити сваку неправду у једној неизбежној нужди. Стога је београдски Женски покрет пристао на овај предлог Алијансе женских покрета.

„Редуција која би се морала спровести, молимо да се спроведе по једном одређеном систему: да се уопште не редуцирају они државни службеници, који би услед редуције остали без потребног минимума за живот; да се првенствено редуцирају они државни чиновници, чије породичне тиме неће бити тешко погођене, као на пр. чиновници — без обзира на пол, — који су матријално обезбеђени другим приходима, (куће, ренте, имања итд.), жене, чији су мужеви високи државни функционери (од III гр. на више), или који у слободној професији имају приходе, равне приходима високих државних функ-

ционеру, као и синови и кћери имућних родитеља, рентијера и великих поседника и т. д. Предлажемо такође да се млађи чиновници, до V групе закључно, који немају других доходака сем плате, апсолутно не редуцирају, јер је међу њима велики број таквих, који су могли створити породицу само на основу запослења оба супружника. Морамо знати да службеницима, који изгубе сада службу, готово ће бити немогуће да нађу друго запослење, и стога би они били изложени сигурној пропасти и крајњој бедности.“

Меморандум уводом наглашава да су сви његови предлози потекли из жеље да у времену кризе пре свега осете заштиту два најважнија чиниоца друштва и државе, т.ј.: породица, деца и омладина. А на крају Меморандума наглашава се:

„Да све ове мере, предузете у вези са неопходном потребом штедње у државном газдинству, морају остати само као привремене, и да се на прелазу у нормални живот постави целокупно газдинство на такве основе, које се неће уздрмати кад се појаве тешкоће и кризе.“

Когод објективно промисли о интенцији овога Меморандума и конкретан предлог обзиром на редуцију — коју апсолутно не би спречио или ублажио ма какав протест са стране женских организација — мислим да не може доћи до онаквог закључка као што се дошло у извештају „Женскога покрета“ у Загребу, прочитаном на годишњој скупштини. Ту се каже: „У томе Меморандуму је поред осталог израдила Алијанса женског покрета нацрт према којему би се могле редуцирати оне жене, које се могу моментано сматрати за материјално заштићене и осигуране. Против тога меморандума је једногласно устао и одбио га загребачки Женски покрет, стојећи на принципијелном становишту да је први и најважнији циљ сваке феминистичке организације заштита жене á tout prix, и да је једино праведна она редуција код које одлучује само квалификација, способност и савјесност у раду, а нипошто спол намјештеника“.

Са нашег феминистичког гледишта сматрамо да је девиза коју је поставио Женски покрет у Загребу — заштита жена á tout prix — веома опасна, јер пледира за изузетан положај жене; онај који познаје, па и само површно политичку историју, зна шта то значи: најпре насиље, а затим освету. А и са етичког гледишта не можемо одобравати формулу: нека се све сруши, само да се не дира у

жену. Поред тога је погрешно изнет сам текст предлога, јер се у предлогу не говори само о женама, него се траже подједнаке мере за оба пола. Но, излагање у извештају загребачког Покрета није доследно, јер када се тражи нешто á tout prix не треба постављати ограничење квалификације, спреме и савјесности. Или á tout prix, или са ограничењем које налаже моментано стање.

У вези са онаквим тумачењем предлога за редуцију, каже даље извештај Женског покрета у Загребу да су се жене у многим државама најенергичније бориле противу покушаја да се истисну из државне службе, и из ових акција извештај дедуцира оправданост одбијања предлога Алијансе женских покрета. Дедуција је ишла врло далеко, тако ми се чини: код нас није било атакирано право жене на рад, него се спровела само редуција мушких и женских чиновника. А то је велика и начелна разлика. Право жене на рад је принцип од којег нећемо никад одустати и бранићемо то њено право до крајњих граница. За сада смо испунили само једну човечанску дужност, да у општој несрећи сноси део несреће и жена, а таква дужност стоји изнад свих принципа, јер је израз свесног хуманизма као основе социјалне солидарности без које је прави живот немогућ.

Проблем редуције радника свих грана, како мануелних тако и интелектуалних, остаће сигурно још дуже времена актуелан, јер се светска привредна криза не лечи као што треба да се лечи, а финансијска криза је у таквом стању да ће штетна бити у сваком газдинству, јавном и приватном још дуго, дуги најзначајнији фактор. Проблем редуције претвара се данас, нарочито за интелектуалце, у проблем њихове сувишности, т.ј. језгро проблема је надпродукција интелектуалних радника. По последњој статистици из Немачке је данас тамо 140.000 свршених академичара оба пола без посла — а годишња потражња за позиве са академском набобром износи 10.000, а годишња продукција над 20.000. Код нас је стање исто, наравно са мањим бројкама. Само у Словенији је преко 500 учитеља и учитељица без посла, у Министарству просвете лежи 800 молби наставника и наставница за постављење, а места има највише 200; у осталим министарствима лежи на стотине молба лекара, правника ит.д.. Ово гомилање интелектуалног сувишка је права опасност и ту лежи тежина проблема редуције и ту треба сви да сконцентришемо своје напоре, ако хоћемо да спречимо интервенци-

је за редукције и борбу за одбрану жениног права на рад, јер право на рад без могућности рада је илузорно.

Из извештаја управе, који је поднела Милена Атанацковић, доносимо следеће:

„Начин рада Женски покрет у току прешле године није променио. Поред редовних седница одржано је у току године седам ширих састанака са дискусијом за редовне чланице и три јавне конференције. Састанци су били следећи:

1. О животу и раду Розе Мајредер говорила је др. Мила Обрадовић.

2. О женином раду за добро човечанства говорила је г-ђа Анађа Христић.

3. О проблему незапослености говорила је г-ђа Алсизија Штеби.

4. О регламентацији проституције говорила је г-ђа Вера Кијевац.

5. О законској заштити жене раднице говорила је г-ђа Милена Атанацковић.

6. О новом закону о радњама говорила је г-ђа Милица Влајић.

7. О положају жене у брачном и породичном праву у неунифицираном законодавству наше земље др Анка Гођевац.

Јавне конференције су биле следеће:

Секретар Интернационалне аболитионистичке лиге из Женева, г. *Релфс* говорио је о потреби аболитије; г-ђа др. *Јулка Хлапец Борђевић* из Прага је говорила о „Суштини феминизма“ и г-ђа др. *Анка Гођевац* реферирала је о раду III Балканске конференције.

Сви састанци и конференције били су врло добро посећени и увек је после реферата била жива дискусија.

Желећи да дођемо у контакт са радницама које нису у могућности да редовно прате наше састанке и предавања, Женски покрет је организовао неколико хигијенских предавања за њих. Предавања је одржала г-ђа др. *Рашковић*, и то два у Женском радничком склоништу, једно у платнари г. Илића и једно у фабрици трикотаже. Предавања г-ђе др. *Рашковић* имала су веома леп успех.

Сходно нашем програму који нам најакме најшире просвећивање жене, управа је одлучила да организује изложбу југословенске дечје књижевности. Ова изложба треба да обухвати све оно, што вреди у целокупној нашој дечјој и омладинској књижевности од првих почетака до данас — полажући тежиште на савремену продукцију дечјих књига. Изложби је циљ да да потстицаја за даља

стварања, и према томе је тек база за будући темељан рад око моралног, интелектуалног, социјалног и естетског васпитања нових генерација. Много напора је уложено у овај рад, и марта месеца ће се моћи отворити ова изложба. За време изложбе биће неколико дечјих уметничких приређивања за децу и одрасле, неколико предавања (о дечјој књижевности и естетском васпитању омладине). За изложбу биће издата брошура са списком препоручљивих књига, која ће моћи послужити васпитачима омладине и родитељима и наставницима као путоказ за добру дечју литературу. За издавање ове брошуре Женски покрет је добио сарадњу Подмлатка црквеног крста, који ће материјално помоћи издаше. Да би могао овај велики задатак да што боље обави, одазвао се и сарадњу Удружење универзитетски образованих жена у Београду, Женски покрет у Љубљани и Друштво за унапређење дечје књижевности у Загребу, на чему ми и овом приликом срдечно захваљујемо.

Управа је током године извршила следеће интервенције:

Већ у више махова достављано нам је, да у Општини града Београда одбијају да приме потписе жена, па чак и жена државних и општинских чиновника, као јемственика на уверењима која су потребна за општинске исправе. Стога је Женски покрет уложио протест код председништва Београдске општине, али није постигнут никакав резултат, јер смо добили одговор, да до год се не промени грађански законик, општина ће одбијати потписе жена, као јемственика. Једна илустрација више о анмалији и потчињености наше жене пред законом.

У другом случају, када је изашао Устав православне цркве, опет се указала стара неправда према жени, јер Устав православне цркве жени није признао никакво право учествовања у управи црквених општина. Сматрајући да је жена увек била најјачи стуб у раду цркве, Женски покрет је код Његове Светости Патријарха изјавио жаљење на такве одредбе новог црквеног Устава, и изложио своје гледиште у жељи да се измена учини у корист учешћа жена у раду црквених општина. Наишли смо на разумевање и добили повољно обећање за скору измену у смислу наших захтева.

У овом закону за средње школе мешовитих класа, дата је могућност Министру просвете да може одређивати број женске деце према

броју мушке деце за пријем у један разред. Женски покрет је предао претставку, да се ни у ком случају при овом одлучивању не би смело гледати на пол пријављених ђака, већ само на успех, који су до тада у школи показали. За сада нисмо имали у примени ове одредбе никаквих неповољних последица за женску децу, и надајмо се да их ни у будуће нећемо имати.

Када је поднет парламенту пројекат закона о општинама, Женски покрет је упутио претставку одбору за претрес овога закона са предлозима социјалне садржине, и то:

Затражено је да се у предвиђеним општинским домовима морају резервисати нарочите одаје за малолетне притворенике, да се не би затварали са одраслима. Друго смо тражили да законом разведена жена, или у случају поништења брака, има право да бира припадништво општини, у којој је била као удата, или којој је припадала пре удаје. Треће смо захтевали да стоји нарочито заглавље у коме ће се изложити социјалне дужности општине, тако да те социјалне дужности буду јасније истакнуте. Поред већ предвиђених социјалних дужности општина у пројекту, Женски покрет је захтевао да се унесу и ова два параграфа: Дужност је општина да се свестрано брину за децу и младеж оних родитеља, који то нису сами у стању да чине. Ово збрињавање деце састоји се из издржавања напуштене и незбријуте деце било код родитеља, хранитеља или у домовима; издржавање у лечилиштима или болницама; помоћ за школовање у основној школи или занатима. Ову помоћ морају општине пружити и деци родитеља, који су припадници друге општине, ако се у невољи затекну а уз право накнаде од стране завичајне општине.

Друго, да се неизоставно стави у дужност општинама да раде на сузбијању алкохолизма, прма уредби, коју би прописала бановићска већа, а по саслушању организација, које се баве сузбијањем алкохола. Исто тако да се тражи забрана точења пића пет дана пре избора. На крају смо тражили да буде обавезно за све општине да осигурају пензије својим службеницима, како би, материјално обезбеђени, могли да се што боље и свесније посвете повереном им раду, и да се изради уредба о пензији, базирана на годинама службе и висини плате службеника, као и код државних чиновника.

Главне акције, које смо повели преко Алијансе женских покрета а у заједници са Ј. ж. с. и У. у. о. ж. су следеће: наша стара борба за

постављање жена за директоре женских средњих школа продужена је са истом енергијом и у овој години. Наша акција је била једна у толико јача, што је остало неколико женских гимназија са празним директорским местима у нашим већим центрима као Београду, Загребу, Сплиту, Крагујевцу итд. Наши напори су били велики, а резултати и овога пута стварно мали. Ипак можемо са задовољством забележити да је у овој години постављена прва жена за директора у једној београдској гимназији, да је такође једна загребачка гимназија добила жену за вршиоца дужности директора, и да је после наших веома енергичних настојања сва вероватноћа да ће се на то место она и утврдити.

Друга акција је била у циљу да се предлози начин, у заједници са Ј. ж. с. а преко А. ж. п., како би последице тешке кризе и наглог смањења државног буџета оставиле што мање тешког трага на породични живот и децу. Сви предлози скупљени у меморандуму предати су меродавним факторима и главни захтеви су били следећи: 1) да се нарочитим фондом осигурају кредити ван државног буџета за рад на заштити деце и младих; 2) да се у случају редуцирања државних средњих школа омогући општинама и бановинама отварање стручних школа; 3) да се укину специјалне награде државним чиновницима као хонорари за израду законских нацрта, правилника итд.; 4) редуција, која се намерава извршити, да буде обављена по класичном систему.

Редуција државних чиновника је ове године нарочито погудила просветне раднике. Укупно је било редуцираних 500 наставника и наставница, од којих је било око 220 жена. По томе се види да редуција апсолутно није била уперена ни на удате ни на неудате жене, као што се пре доношења буџета алармирала јавност. Али, треба нагласити да је редуција била спроведена несистематски и да је било учињених много неправди. Стога је Женски покрет подuzeо нове акције, и то: професорскоме је конгресу био упутио писмо са конкретним предлозима, који су били и примљени. Предлози су били објављени у нашем листу. У Министарству просвете смо интервенисали да се грубе неправде поправе приликом добијања нових кредита за плате. Г. Министар просвете нам је и усмено и писмено изјавио да ће о нашим захтевима нарочито водити рачуна.

Са Ж. п. смо увек били у вези преко А. ж. п., али смо још нарочито везу одржавали са

Ж. п. у Скопљу. Приликом скупштине Скопљанског покрета, делегат наш је била г-ђа Де-дијер. Октобра прошле године одржан је састанак са чланицама Ж. п. у Скопљу, коме су присуствовали наши делегати г-ђе Анђа Христић и М. Атанацковић, и говорено је о заједничком раду и програму Ж. п. Том приликом г-ђа Христић је одржала у Скопљу и веома успело предавање о улози жене у друштво.

Наши напори да успоставимо рад Ж. п. у Крагујевцу, до сада нису имали повољног резултата, али се надамо да ћемо то моћи у току ове године учинити.

Одржавање Женског клуба, у току ове године, изазвало је нарочите тешкоће због материјалних средстава, које смо такође могли у мањем обиму прибавити, што је сасвим разумљиво услед настале кризе. Кроз Клуб је пролазио већи број феминисткиња из земље и иностранства. Тако смо у клубу примили све оне странкиње, које су желеле упознати се са радом наших феминисткиња. Од нарочито

истакнутих пролазница странкиња, да напоменемо да смо у току ове године имале као госте у Клубу познату американску економичарку г-ђу Рос Брајер и г-ђу д-р Киркову, веома истакнуту бугарску феминисткињу.

У просторијама Клуба одржана су за друштвене чланове четири курса за кројење и шивење хаљина. На курсевима је било 138 ученица. Курсевима је руководила управна чланица г-ђа Софија Јовичић, а клубом је руководила г-ђа Рерих.

Затим су били предложени скупштини извештаји благајне и надзорног одбора.

У дебати о извештају управе учествовало је више чланица и гостију, које су се углавном задржале на питању тражења права гласа. Већина је била сагласна са поступком управе да се није довела акција за добијање права гласа и сви извештаји су били одобрени.

После тога скупштина је примила предложену измену правила и аklamацијом изабрала нову управу.

„Krvava Internacionala“

Lord Cecil је именовал s skupnim imenom „Krvava internacionala“ vse one tajne sile, ki po celom svetu brezvestno pripravljajo nove vojne. V te tajne sile je posvetila danska žurnalistinja Ellen Hrup in v daljši razpravi v listu „Politiken“ od 10. decembra 1932 leta piše med ostalim tudi sledeče:

„Kjer ni dovoljna agitacija po časopisih, tam kaj se umešajo naravnost v politiko držav posebni agenti. Kdo se ne spominja „mističnega Bazila Zaharova“, ki je n. pr. poizkušal združiti Francosko in Angleško za vojno proti Turčiji. Potem oni William Shearer, ki je preprečil leta 1927 ugovor velikih sil glede zmanjšanja naorožitve ne morju. Ali Sir Deterding, ki je igral nevidljivo ulogo v intrigah proti Rusiji in hotel isiliti vojno proti nji.

Vojna industrija se je spričo konference za

razorožitev in propagande za mir združila in izmed nje ni nobene konkurence. Ako pomislimo, da se izda dnevno na celem svetu 40 milijonov zlatih mark za vojni materijal, potem si lahko predstavljamo njen vpliv. Wilson je že leta 1918 zahteval, da se prepove vsem privatnim podjetjem izdelava orožja vseh vrst, a za državna podjetja je zahteval internacionalno kontrolo. Sedaj v času velike nezaposlenosti je agitacija za vojno industrijo posebno velika in naglašala se, da bi njena omejitve povečala brezposlenost. Kakšna prevара! Za te ogromne vsote bi mogli sezidati povsod stanovanja z moderno udobnostjo, a delavstvo bi dobilo prepotrebno delo. Kaj naj začne svet z vojnim materijalom? Posrečilo se je konstruirati plinsko bombo, ki uniči na mah velika mesta, tudi če jo izprožijo iz velike daljave. S to iznajdbo je postal ves vojni materijal staro železo“.

Žene i partijska politika

U pravnom odboru austrijskog parlamenta doživele su žene gorko razočarenje. Godinama se bore austrijske žene za izmenu § 144 krivičnog zakona kojim se strogo kazni nasilan pobačaj. One traže modernizaciju te odredbe na taj način da se dozvoli pobačaj na osnovi zdrav-

stvenih, socijalnih i ekonomskih indikacija. Za vreme izborne kampanje ova odredba igra veliku ulogu, i svi kandidati obećavaju ženama da će se založiti za njihov zahtev da se ona izmeni. Kad sednu u parlament, zaboravljena su obećanja, žene i sva beda koja prozlaži iz § 144.

Социјалисткиња **Ad. Poppova** је прошлога месеца опет поднела правном одбору парламента предлог за измену § 144, и са једним гласом већине, пропao је предлог. Том приликом пише председница Аустријске женске странке, **H. Granitscheva**.

„Упркос склопљеног женског фронта остаје нам § 144, којег увек носе за време изборне борбе као фирму на коју се love žegski гласови. Као што је већ обично у пракси нашег политичког живота и сада су наћи један случајни глас за већину да се предлог Poppove odbaci. За господу политичаре је § 144 сасвим узгредно питање, које не сме узнемиравати партиску дисциплину. Подноси се социјално-демократски предлог — и наравно, њихови политички противници га odbace. Свршено. Далје нема разговора. Па зашто се има већина...“

Али за нас жене § 144 није партиско-политичко питање! Nama значи ово законско насилје над телом жене врући, pun bola живот! Nama значи апсолутна неумитна сила за радање, буду, глад, сузе, nama значи lakomislena одлука законo-

давног тела, да ће и далје на хиљаде сиромашних матерa падати у руке несавесних незналица, што one морaju да plate изкрвавлjenjem у страшим боловима. One морaju да plate својим животом finjenisu што ми жене немamo у парламенту правно заступништво. Несрећна партиска политика у Аустрији, која несавесно приhvata и опште човечанска питања значи да се морaju и далје радати за живот несposobна, телесно и душевно opterečena деца...“

Као женски фронт, као фронт човечанства бранићемо се противу цинизма мушкарaca, који су lakomisleno dizали руке између ушине и већере, за овај судбоносни удар женама. Борићемо се противу лажи и фарисејства који дају новчано јаким женама неограничено право за побацај, и борићемо се зато да се казни сваки неосновани, несавесни побацај, када морaju сиромашне девојке и жене преко надрилекара у затвор. Запамтићемо све за нове изборе, када наш маме за наше гласове са galanterijom и očинском бригом...“

Интернационални социолошки конгрес

Интернационални социолошки институт с држаће свој XI Конгресу Женеви од 16 до 23 октобра т. г. Главно питање, које се ставља на дневни ред Конгреса је: Социолошка предвиђања.

Биро интернационалног социолошког института је сматрао за врло корисно да главно питање овогодишњег Конгреса доведе у органску везу са питањем, које се расправљало на прошлом Конгресу 1930 године, а то је: дубоки узроци рата и услови за трајан мир. Тако ће се добити један континуитет студије на социолошким конгресима.

У томе циљу Интернационални социолошки институт је редиговао један упитник, упутио га истакнутим организацијама и личностима у целој свету, које се базе социјалним и социолошким проблемима, како би се на основу добивених мишљења могао што боље израдити стручан реферат за Конгрес.

Женски покрет је био замољен да овај упитник достави личностима и организацијама које би могле дати одговоре. Стога га доносимо у нашем листу, с молбом да они које интересује овај проблем, доставе своје мишљење по ове упитнику до 10 марта на адресу нашег уредника г-ђе Штеби, Млетачка ул. 8, Београд. Није потребно одговорити на сва питања, може се одговор дати само на једно или неколико постављених питања.

Упитник гласи:

Је ли могућно предвиђање ратова?

„1. Ако није, зашто?

„а) Да ли ратови зависе од одлука личних, непредвидљивих?

„б) Зависе ли они од случајних народних покрета?

„в) Да ли они зависе од вештачки изазваног колективног психичког стања?

„г) Да ли је сложеност ратних чинилаца сувише велика?

„д) Има ли и других разлога због којих се може порицати предвидљивост ратова?

„2. Ако јесте, на који начин?

„а) Може ли се претпостављати један ритам према коме би се понављали периоди оштре ратоборности?

„б) Могу ли се констатовати друштвене, сличне еволуције које би доводиле до ратоборних затегнутости међу народима?

„в) Да ли су извесни ратни узроци стални, док су противни чиниоци мање више без дејства?

„г) Може ли се претпоставити тесна веза између извесних друштвених структура и ратоборности?

„д) Да ли се ратоборне тежње појачавају за време таквих периода чији исход се предвиђа унапред?

„h) Да ли је антагонизам међу сувереним државама довољан да се предвиди понављање ратова?

„e) Да ли велике струје јавног мишљења као струје демократских или анти-демократских идеја омогућавају предвиђање еволуције колективних работорности?

„ж) Да ли дубоки преображаји економске структуре омогућавају да се предвиде јучни антагонизми међу народима или „класама“?

„з) Да ли су интереси извесних политичко-економских режима — на пример плутократија — такви да могу да изазову предвидљиве ратове?

„и) Да ли је нестанак извесних фактора ра-

злог да се предвиди удаљење, делимично или потпуно, ратних криза?

„j) Има ли и других основа социолошкога предвиђања?

„3. Ако је предвиђање само условно, могу ли се установити сталне везе између одређених социолошких структура и рата? — или између извесних друштвених развоја и опасности борбе? — или између извесних конјунктура и претњи сукоба?

„4. Како разликовати јасно, објективно социолошко предвиђање од авантуристичкога претсказивања или од страховања на осећајној основи, када се тиче рата међу народима или међу „класама“?

„5. Могу ли се утврдити величине ратних ризика?

Женски крсташки поход и Светска женска хришћанска трезвењачка заједница

У излагању историје Гутемплерског реда ми смо имали прилике да се упознамо са једним прворазредним трезвењачким покретом. То је један ред људи, који се одликује изванредно практичном организацијом, великом раширеносћу и сјајним успесима.

Овом приликом ћемо покушати да се упознамо са историјом једног другог покрета, који је на свој начин постигао не мање значајне успехе и у многоме је заслужио, да заузме достојно место поред Гутемплера. То је велики међународни Савез жена трезвењачка Светска женска хришћанска трезвењачка заједница „Worlds' Womans Christians Temperance Union“.

Постанак овог Удружења у тесној је вези са једним необичним покретом, са такозваном Женским крсташким походом (Temperance Crusade или Whisky War) који је 1873-74 године вођен против америчких крчмара.

Женски крсташки поход типично амерички покрет, који се у европским земљама не би могао ни замислити, почео је у држави Охајо. Овде је већ раније био uveden закон, да женски чланови породице једног пијанице, имају права, да траже отштету од крчмара у чијој крчми се је пијаница опси. На темељу овог закона године 1872 у Спрингфилду осуђена су два крчмара. Г-ђа Е. Д. Стјуарт позната борбница жена трезвењачка у Америци у овом судском процесу

била је правни заступник жена тужиља. Судски процес је изазвао огромно интересовање и г-ђа Стјуарт се трудила, да искористи ову zgodnu прилику и да створи један општи покрет жена против крчмара. Њен чудан и не увек беспрекоран начин борбе у почетку наносио је много штете самој ствари и текло је прилично времена док јој покушај није успео да придобије жене за један заједнички иступ против крчмара.

У сличном правцу почео је да ради др. Левис у Њујорку и Џемстауну. Он је основао једно женско друштво чији су чланови на врло упадљив начин правили посете у крчмама и покушавали, да њихове сопствене приволе да затворе своје радње. Али и њихов рад у почетку остао је без успеха. У Хилсбору (Охајо) је прошао боље, кад је у децембру 1873 године одржао један велики јавни збор и ударио темеље једном женском удружењу. Под вођством г-ђе Томсон, жене једног угледног судије и кћери ранијег гувернера у Охају, удружење је одмах отпочело рад и први успех му је био тај, да су скоро сви апотекари у вароши били привођени, да алкохолна пића издају само по лекарској наредби.

После неколико дана Левис је одржао говор и у Вашингтону па је успео, да и овде оснује једно Удружење особно за живот. Претседница овог удружења, г-ђа Џорџ Карпентер, са једним за свај посао изабраним од-

бором, саставила је један проглас крчмарима, који је после и у другим градовима служио као образац у сличним покретима, па се зато може и овде навести. Проглас је гласио: „Сопственицима алкохолних продавница!“

Пошто и Ви сами добро познајете жалосна дешавања опојних пића, ми, жене искуљене у вашингтонском курт-хаузу, после топле молитве Богу и после зрелог размишљања, решиле смо, да вам упутимо усрдну молбу, да напустите своје занимање, које уништава људе, да тако наши мужеви и наша браћа, а нарочито наши синови не би били изложени страшним искушењима и да ми не бисмо биле приморане да их гледамо, како лутају стазом, која их води у грех и уништава им и душу и тело. Ми се обраћамо вашим племенитијим осећајима, и чинимо то у име уништених људских живота, упропашћених породица, сломљених нада и смрвљених срцаца; ми чинимо то у интересу угледа наше домовине, у интересу доброг гласа нашег града и за љубав божју, који ће и нама и вама судити и на крају у интересу ваше душе, која ће једном бити или спасена или проклета. Ми вас молимо, ми вас прекињемо, оканите се овог ужасног греха и ступите у редове оних, који се труде, да поправе себе и своје ближње и да их учине племенитијима. Ми вас позивамо да се обећањем обавезете на то.

Са овом одлуком су жене ишле од крчме до крчме. Како су и свештеници скоро свих вероисповести били наклоњени овом покрету, они су дозволити да звоне звона са свих торњева за време овог опхода. Крчмари су примали жене најучтивije и у сваком погледу показали су се добро васпитани и предусретљиви. Али, кад су жене следећих дана понсвиле опход, врата од крчми остала су затворена и оне су биле приморане, да чекају напољу, у снегу и на зими. Али, оне се нису дале тиме збунити. Успеле су ипак, да је један крчмар изјавио да сву своју залиху опојних пића ставља женама на расположење. У присуству огромне масе света и уз песму и звуке звона, пића су била просута на улици. Примеру овог првог крчмара следовало је у току прве недеље још њих једанаест; а многи апотекари обећали су, да ће само на лекарски рецепт издавати алкохол.

Становништво је у главном у први мах стало на страну жена и крчмарима није остало друго него да се покоре општем мњењу. Али, било је и противничких мера. Једна пе-

цара шпиритуса у Синсинати чак је расписала и једну награду од 5000 долара (300.000 дина.) ономе лицу, које би успело да уништи овај покрет. Ипак ништа није помогло. Чим би који крчмар свој локал поново отворио, одмах би се појавиле жене и не би се смириле све дотле, док се крчмар не бих повинувао. Овај јединствен покрет ширио се као пожар по целој држави Охајо. Скоро у свима градовима ове државе крчме су позатваране. И из Охаја крсташки поход простирао се на све државе Севера, па делом и Југа, али највише на Кентуки и Мисури. На челу покрета су стајале већином госпође из најбољих кругова, жене и кћери највиших чиновника, свештеника и богатих трговаца. Тако се може објаснити, да је овај женски крсташки поход углавном био врло добро примљен. Овоме је допринела и позната чвњеница да се са женама у Сједињеним Државама и у англосаксонским земљама, поступа пажљивије него у другим државама. Врло редак случај је био, да су учеснице похода биле изложене грдњама или насиљу. У Синсинати им се ипак догодило, да су приликсм свог првог наступа биле ухапшене. Али су зато брзо пуштене.

По себи се разуме, да овај покрет срачунао само на тренутне успехе није могао имати трајног успеха. Истина је да су крчмари своје крчме за једно време морали затворити, али кад је одушевљење спало, и кад се више није требало бојати опсадног стања, крчме су поново биле отворене. Жене су најзад увиделе, да са опходима на крају нису успеле и да постоји потреба, да се створи једна стална организација, ако се жели успешно сузбијање алкохолне беде.

И ова организација је створена. То је светска Заједница жена трезвњака: »World's Woman's Christian Temperance Union«.

Већ почетком 1874 године у разним државама одбори, који су приређивали крсташке походе и са тим у вези скупштине сазивали, стварали су „трезвњачке лиге“. Али, велика организација, која је обухватила целу земљу створена је тек крајем те године. У малој вароши по имену Штоска, која се налази на истоименом језеру крајњег запада државе Њујорк, основани су у поменутој години први пут летњи течајеви за учитеље недељних школа. Овде су се скупљале многобројне отмене и пожртвоване госпође које су напред поменуте крсташке походе водиле. Оне су образовале нарочити Одбор

и упутиле проглас свима женама Сједињених Држава, да се искупе на једну велику општу трезвењачку скупштину, која се имала одржати 18 новембра 1874 године.

Изасланице 16 разних држава стигле су у Кливленд тако да је скуштина била ванредно добро посећена и већ првог дана могло се прићи оснивању једног великог удружења које је у почетку деловало само у Америци. Основа програма је била истицање безусловног уздржавања од сваког опојног пића. Већ крсташки походи жена имали су један изразит верски карактер, па и у овом удружењу оснивачи нису хтели да искључе религијозно-моралне примесе, имајући у виду да је религија један од најмоћнијих потстицатеља хуманих дела. Израђен је добро промишљен план организације; послат је позив свима женама Америке и женама осталих држава. Упућен је и меморандум Конгресу Сједињених држава и изабран је одбор који је имао да развије обимну делатност на пољу васпитања у трезвености. Решењо је, такође, да се издаје и један часопис. За претседницу савеза изабрана је Ани Витењмејер из Филаделфије, за секретарицу Францис Вијар.

На главној скупштини следеће, 1875 године, Заједница је унела у свој програм и женско право гласа. У америчком трезвењачком покрету питање женског права гласа играло је врло важну одлуку. Циљ америчких трезвењака био је завођење прохибиције и учешће жена на изборима обећавало је највише изгледа за умножавање гласова у корист партије, која се борила за прохибицију. Следећих година програм Заједнице је знатно раширен и обухватио је сва важнија савремена социјална питања.

Године 1883 почела је Заједница да своје практично деловање прошири и у иностранству. Створен је нов Савез, задржано је досадање име, само је лозинка савеза измењена. До сада је она гласила: „За Бога, за огњиште и за домовину“ а од сада „За Бога, за огњиште и за сваку земљу“.

Ова организација углавном у томе се разликује од гутемплерске организације што гутемплери највише полажу на врвовање појединачног на утицај човека на човека, док ова женска заједница дејствује више у оквиру једног општијег социјалног делања и са вишег гледишта.

Тако, на пример, ова заједница има око 30 сталних одбора, који своја деловања раз-

вијају на најразноврснијим пољима социјалног делања. Поменули смо већ одбор који је посвећен раду око васпитања омладине. Други један одбор има за циљ подизање безалкохолних локала, трећи се труди да унапреди подизање недељних школа, четврти ради на увођењу међународних помиритељних судова, даље, један се заузима за женско право гласа, за подизање морала и т. д.

Укратко, социјално деловање ове женске заједнице обухвата сва могућа поља и не ограничава се само на алкохолно питање, али је зато алкохолно питање ипак на првом месту. Највеће практично значење је постигао без сумње онај одбор, који је имао за циљ, да се заведе обавезна настава о утицају опојних отрова, а нарочито алкохола на човечји организам, па је одбор тај свој циљ и постигао. Ова настава је наиме заведена у свима јавним школама свих држава Уније. То је један успех, на којем амерички трезвењаци имају у првом реду да захвале женијалном стваралачком раду и неуморној ревности претседнице Заједнице г-ђи Мери Хунт.

Мери Хунт води порекло из једне врло угледне америчанске породице. Она је већ по своје рођењу била упућена на трезвењачки рад. Њен отац, Ефрајим Ханчет, био је један од најватренијих првобораца првог организованог трезвењачког покрета и дуго времена је био потпретседник првог америчког трезвењачког друштва. На практичан рад у трезвењачком покрету Мери Хунт се бацила тек много година после своје удаје. Пошто је марљиво проучила алкохолно питање у свима правцима, дошла је до убеђења, да у првом реду омладину треба обавестити о штетности алкохола. Годинима је она водила борбу речју и писањем, док није успела да једна држава за другом уведе обавезну наставу о алкохолном питању. Многобројни учбеници, који се употребљавају у извођењу ове наставе, већином су састављени од ње или на њен потстрек.

Као и Гутемплерски ред, тако и ова заједница има своја омладинска одељења, која су се у појединим државама развила у одличне организације, нарочито у Енглеској.

Душа ове женске заједнице од почетка била је Францис Вијар, која је са положаја секретарице 1879 године дошла на претседнички положај.

Францис Вијар рођена је 28 септембра 1839 године у Њујорку и била једна од најдаровитијих и од најенергичнијих чланова

Заједнице. Она је студирала у Ивенстону, па је предузела научно путовање у Европу и после повратка постала је професор естетике у Ивенстону. Кад је отпочео „крсташки поход“, Францис Вијар постала је најодушевљенија присталица овог покрета. Услед тога, она је дошла у сукоб са универзитетском влашћу и имала је да бира или да напусти учествовање у походима или да напусти професуру. Иако није била у сјајним материјалним приликама, она се одлучи да да оставку на професорски положај, и на тај најнесебичнији начин она се посветила анти-алкохолном покрету и била је једна од најрежнијих организатора ове Заједнице, која је у суштини основана на њену иницијативу.

Све до своје смрти — умрла је 1898 године — била је претседница Заједнице. Њеној снажној и оладој делатности може у првом реду да захвали Заједница, што је тако брзо и снажно доспела до процвата. О њеном огромном раду у служби покрета можемо имати приближног појма кад помислимо на чињеницу да је она сваке године, као редовно, написала 20.000 писама и састава, који су после обилазили цео свет. Од њених одличних списа да напоменемо само оне које носи наслов »How to win«. Како да победимо (т. ј. у борби за опстанак). Колико је њен рад цењен од америчке владе види се и из тога што се у знак признања рада на пољу трезвености мермерна слика Францис Вијар урештена у рел. слика најзначајнијих људи Америке на Капитолу у Вашингтону.

Од осталих првобораца Заједнице заслужује да се помене двогодишња и 1921 године преминула претседница, Енглескиња, графиня Карлајл, даље, Енглескиња Агнес Е. Слек, вредна мисионарка и пословођа Заједнице, која у месецу новембру долази у Југославију. Не мање вредна сарадница је и Ана Гордон, која је годинама била приватни секретар Францис Вијар и пратила је у њеним честим и великим путовањима.

Из Сједињених Држава Заједница почела је да се шири прво по Енглеској и по Канади. У Канади је најзначајнија радница била Летиција Јуменс, у Енглеској Маргерита Лукас и Маргерита Паркер, па после Леди Сомерсет. У Немачкој је годинама на челу покрета стајала врло талентована оснивачица г-ђица Отилија Хофман. Њу је наследила г-ђица Христел фон Блехер. У Норвешкој покрет води дворска дама г-ђица Ила Велдел-Јарлсберг, у Данској Елизабет Селмер,

у Финској Али Триг-Хеленијус, на Изланду Олифија Јоанис-дотир.

Заједница је у почетку радила политички неутрално, али полако, она је била приморана, да заузме становиште према најразноврснијим социјалним питањима. На првом месту мисао прохибиције била је та, која је навела жене у Сједињеним државама, да се прикључе извесној политичкој партији. Услед тога је на главној скупштини у Сен Лујзу 1884 године решено да заједница приступи корпоративно партији прохибициониста. У појединим слојевима Заједнице овај корак је произвео негодовање и последица тога је била, да се изврстан број чланова отцепио од велике Заједнице и основало једну нову Заједницу која се назвала „Политички неутрална женска трезвењачка заједница“. Вођство нове Заједнице преузела је г-ђа Елен Фостер.

Овај расцеп ипак није имао нарочитих последица по велику женску Заједницу. Број њених чланова стално расте и Заједница добија све више у значењу и угледу. Заједница се нарочито труди, да утиче на утицајне личности, на велике социјалне организације и управе појединих земаља. У овом циљу састављају се и шаљу многи циркулари, претставке и т. д.

Нарочиту пажњу је скренула Заједница на себе са огромном претставком, на којој је било сакупљено седам милиона потписа и која је почетком овог века предата владама многих земаља у којој је био истакнут захтев да се забрани трговина алкохолом. Може бити да дејство ове претставке, која је састављена на најразличитијим језицима, па се зато и назвала Полиглот, није имало непосредних и практичних последица, али зато не треба потцењивати њено морално дејство и значај. У сваком случају жене су на овај начин доказале, да оне озбиљно раде на сузбијању алкохолног зла и да оне неће починуту све докле док трезвена мисао не постане владајућа мисао свих људи којима је стало до тога, да се човечанство у моралном правцу унапреди.

Из статистичке табеле која показује у којој години и у којој држави је основана Заједница види се, да она постоји у 56 разних држава. У нашој земљи не постоји ова Заједница док је у Бугарској основана још 1886 године, много пре него што је основана и у Аустрији, Италији, Шпанији.

Укупан број чланова 1918 године износио је око 500.000.

Akademski studij žena i brak

Pre kratkog vremena objavila je Amerikan-ka K. Bement, Davis rezultate ankete koju je sprovela među akademsko obrazovanim ženama. Pitanje koje im je postavila, glasilo je: Zašto se nisu udale. Samo 22% upitanih je odgovorilo da se nisu udale radi toga, što bi im smetalo, brak pri pozivu. Otvorenu mržnju prema bračnom životu navelo je samo 1.6% žena kao razlog, a 0.7% žena je navelo kao razlog protivu bračnih veza »želju za potpunu slobodu«. Jedno pitanje je glasilo: da li im je žao, što se nisu udale. Na to pitanje su skoro sve žene odgovorile veoma iskreno i 70% ih je odgovorilo da im je žao, 18% ih je odgovorilo sa odlučnim »ne«, a ostatak sa »možda«. Dalje je anketa pokazala još ovaj važan fakt: većina od upitanih smatra brak kao najprirodniji smisao života, samo kažu da im je bilo veoma teško da pronadju pravoga druga za život, i što su neke od njih umele da razviju svoju individualnost, toliko teže im je bio izbor bračnoga druga.

Američko Udruženje akademsko obrazovanih žena je takodje provelo anketu među studentkinjama koje su se već udale, pitajući ih za razlog, zašto uprkos udaje zadržavaju svoj poziv. 60% upitanih studentkinja je navelo kao razlog ekonomske razloge, »da pomognu mužu«. Ova anketa zaključuje na osnovu dobivenih podataka ovako: »Želja da oduzmu mužu

deo tereta za izdržavanje porodice na jednom višem nivou, bila je u prvome redu merodavna za to da one zadrže poziv i u braku!»

Lilian G. Breth, po struci inženjer, važi u Americi kao odličan stručnjak za organizovanje velikih fabričkih preduzeća. Ona se udala takođe za inženjera njene struke iz želje da mu pomogne u poslu. U ovoj poslovnoj zajednici se pokazalo da je Lilian mnogo jača na poslu nego što je on — a ona je majka 11 dece! U članku »Slabiji pol« kojeg je napisala poznata esejistka Antonina Vallentin, pravi ona o ovoj Amerikanki: »Jedanaestero dece — to bi ranije bilo dovoljno da ispuni život žene do krajnjih granica. A i poziv inženjera, ako treba da je uspešan, može ispuniti život. Ali te žene sadašnjice, te sasvim neverovatne žene, mogu izvršiti oboje, jer njihova težnja po sintezi je najjača karakteristika savremenog ženstva«.

Ilse Reicke, Nemica, pravila je sličnu anketu i došla do zaključka da akademski studij apsolutno ne sprečava ženu da traži bračne veze. Ona kaže da između 50 do 60 akademsko obrazovanih žena koje su udate nije ni jedan brak razveden, a međutim u isto doba se razvelo u njenom poznanstvu 12 žena bez akademskog obrazovanja. U anketi je konstatovala da ima 13 udatih studentkinja 33 deteta...

FELJTON

SVEKRVA

Ne znam da li je ko ikada pisao u prilog svekrvama, ili pokušao da objektivno ili sa simpatijom analizira njena čuvstva; uvijek je samo svekrva ili punica predmet rugla i cilj dobrih i loših viceva. „Nesimpatična figura“, „zagrižljivo stvorenje“ koje nikad nikome ne ugada, ne voli nikoga, zagorčava život svakome.

Pa ipak je svaka svekrva bila i jest majka. Nježna i požrtvovna majka, koju djeca prije vjenčanja mnogo puta čak i obožavaju. Je li dakle moguće da ona ista majka najednom postane zmaje?

Nepobitna je činjenica da obično nastanu otvorene ili prikrivene razmirice među svekrvom i nevestom, rijeđe zetom i taštom; možda je razlog taj što muškarci manje čuvstvuju, hladnije prosuđuju pojedine sporne slučajeve, pa prelaze preko nesuglasica, smatrajući ih za „ženske

trice“. Mnogi tumače čuvstvo svekrve prema njevesti — nazovimo ga nepovjerenje — kao ljubomoru, egoizam, zavist starije žene prema mladosti. Dozvoljavam da bi moglo kadkad sve ovo biti razlog, ali ipak samo rijetko. Pokušaću da opišem što vjernije sva svoja ošjećanja kad bijah pred vjenčanjem, pa mlada žena i sada, kad ću možda za koju godinu da postanem svekrva.

Mnogo sam štovala svekrvu kao majku moga vjerenika i muža, koja je teškom mukom odgojila tog sina. Kada je on počeo privredivati i mogao njoj biti oslon u svakom pogledu, eto ona ga mora ustupiti djevojci kojoj ne zna čud i karakter, koja će mu možda pružiti sreću, a možda unesrećiti ga za cijeli život. Stoga sam se trudila da joj ukážem svaku pažnju, da joj ne budem teška, da me smatra što više kao jaču vezu između nje i sina, što mi je i uspjelo. No, sada kada sama stojim pred time da postanem svekrva, ja osećam strah, i ako mogu mirne sa- vjesti tvrditi da sam se trudila da odgojim svoju

djecu za poštene i istinoljubive ljude, i mislim da to i jesu. Strah me je kad pomislim s kakvom ženom i kakvim muškarcem će se vezati moja djeca za život. Sada mislim da je ta neizvjesnost, taj strah ono čuvstvo koje prevladuje kod žene-svekrve i koje se može pod pritiskom straha pretvoriti u ljubomoru, egoizam it.d.

Kao ja tako i svaka druga majka želi za nevjestu da dobije djevojkicu kreposnu, razboritu, merljivu, zdravu, iz poštene obitelji i da našeg sina ljubi nada sve. Takvu djevojkicu smatramo za sreću svoga djeteta, koji je do toga časa bio za nas sve, a sada ga prepuštamo neizvjesnoj sudbini. Nastaju duševni konflikti. Sve nabrojane vrline retko kad nađemo u jednoj osobi, a nedostajanje jedne ili druge izgleda majci tragično. A tek ako ta od našeg djeteta izabrana žena ili izabrani mladić pretstavljaju **negaciju** svih tih majčinih ideala i nada? Onda ona silno trpi, a svaki najmanji oblak na čelu sina, koji se i možda brzo raspline, majci izgleda kao katastrofa. Od uvijek postoji velika razlika u pogledima na život između rođene djece i roditelja, a kakva razlika postoji tek između starijih i mladih, koji su se razvijali u sasvim drugojačim prilikama i mentalitetima? Da se postignu dobri odnosi, mora se biti jedan prema drugima obziriv, mora se uzajamno praštati. Sada nastaje jedna nepravda, koja je opća. Površni posmatrač i djeca, mladi ljudi, bezobzirno zahtijevaju da se roditelji ili svekrva podložni njihovoj volji, nazorima i interesima, jer kao mladi drže da su oni jedini „centar svemira”. To bi najveći deo majka i učinio, ali **ne može**, jer njeni nazori stvoreni iz njenih iskustava, postavljaju joj, možda umišljenu, ali ne manje imperativnu dužnost da djecu savjetuje, odvraća od koječega it.d. To majčino ispunjavanje dužnosti postaje njen najveći i neoprostivi grijeh. Osim toga u to doba kad žena-majka postaje svekrva ona stari što donosi sobom mnoge bolesti i fizičkih i psihičkih nerazpoloženja, a niko nikad o tome ne vodi računa i reče toj ženi dobru riječ. Posljedica je da se takva žena smatra suvišnom, neljubljenom, izrabljenom i vrlo nesretnom. Pošto stari, nema više nade za život, jedina je bila nada da će i starići svojoj djeci moći prirediti koje veselje, da će ju mladi dočekati vedrim licem kada dođe da ih dariva, da krp: čarape ili se igra sa unučadi. I ta nada se najčešće ne ostvari, jer štogod „stara” donese ili radi, sve je u najblijem slučaju nesavremeno. Vrlo često mora da opazi da se vodi računa, koliko joj ima još živca i kome će što pripasti nakon njene smrti. Nije li to sve strašno žalosno i teško podnošljivo?

Napokon kada mladi ljudi, elastični, sposobni da se uviju kao mlado stablo, sa svježim srcem kojeg još brige, boli i razočarenja nisu otvrdili, ne mogu imati uvidavnosti i samilosti za stare koje oni smatraju inferiornim, fosilima i kako glase svi slični epiteti, kako će ti stari, otvrdili, zakržljali i kadkad baš inferiorni shvatiti mlade? Majke i svekrve su tim nesretnije što više videju da nisu u stanju shvatiti i poći napred sa mladima, i čim bistrija i inteligentnija je svekrva, to više očajava u pretpostavci da je uzalud živjela, trudila se i ljubila, te kad je sve „tačke programa” najsvjesnije odigrala, i ako hoćete i dobila frenetičan aplauz, zrela za ropatarnicu?

U tome je tragedija, ogorčenje, poslednje razočarenje. Nakon rada — suvišnost! Buduće i mlade nevjeste neka bar malo promisle sve ovo i neka ne zaborave da je za nas žene perspektiva za sve jednaka, i stoga dajte lijepu riječ svekrvi, biće i vašem srcu utjeha što ste unjeli zračak sunca u jesen života **majci** čovjeka koji vas ljubi, a nju zapostavlja, kojeg hoćete vi možda prestati ljubiti i ostaviti a ona **nikada**.

Dubrovnik, januar 1933

S. Z.

Књиге и листови

Сељанка, лист за просвећивање жене на селу. Власник и уредник Даринка Лацковићева, број 1 за јануар и број 2 за фебруар 1933.

Под уредништвом г-це Даринке Лацковић, чланице управе београдског Женског покрета, изишла су два броја овог новог листа, намењеног сељанкама „које нису походиле многе школе, него су само прошле кроз основну школу или су научиле нешто мало да читају“. Г-ца Лацковић у својој уводној речи даје даље програм листа „да ће **Сељанка** доносити псуке: из науке о чувању здравља, пољопривредног домаћинства — кување, остављање зимнице и ручног рада“. Ови први бројеви дају, поред осталог, и народне песме и приповетке. Бројевима су додате фотографије са домаћичких курсева које је одржала г-ца Лацковић, као и домаће шаре за ћилиме и мотиве за везове. На крају је „буквар“ — за неписмене.

Овим је и наша сељанка добила своје новине,

BELESKE

Još jedna žena direktor ženske gimnazije. — D-r Mira Vodvorka-Kočonda najimenovana je za direktora Ženske realne gimnazije u Zagrebu. Ovaj novi uspeh žena beležimo sa naročitim radošću, što je g-da Vodvorka-Kočonda predsednica Pokreta u Zagrebu. Najiskrenije čestitamo!

Jugoslavenski ženski savez za reducirane profesorkе. — Jugoslavenski savez uputio je svojim organizacijama cirkular, i traži da mu dostave sve slučajeve, koji su im poznati, od prošlogodišnje redukcije srednjoškolskih nastavnika, ako su redukcijom pogođene sposobne i savesne nastavnice, čiji slučajevi jasno karakterišu učinjene nepravde, i štetu koja se tom nepravdom nanosi, kakó pojedinima, tako i samoj školi. Savez je dobio više odgovora na taj cirkular, sve ih prostudirao, i uputio pretstavku Gospodinu Ministru prosvete u kojoj je skrenuo naročitu pažnju Gospodinu Ministru na te slučajeve, sa molbom da obrati na njih pažnju prilikom vraćanja u službu reduciranih nastavnika. Nadamo se da ćemo uskoro zabeležiti povoljne rezultate svih učinjenih napora u ovome pogledu.

Smrt Oliver Belmont. — U Parizu je umrla u 85 godini starosti osnivačica i predsednica Američke ženske partije. Osnovala je tu partiju godine 1913, a nekoliko godina docnije finansijski je omogućila izlazak časopisa stranke u Baltimoru »Equal-Rights«. Stranki je kupila divnu palatu za njen glavni stan na Vašingtonskom Kapitolu. U gotovom novcu dala je stranki 350.000 dolara, a pre nekoliko meseci poklonila je 50.000 franaka da stranka osnuje u Ženevi svoj biro. Njena ideja je bila, da žene celoga sveta sjedini u jednu partiju, koja bi bila u stanju da energično utiče na ostvarenje ženskih prava u svetu. Ideja, koju je najviše negovala bila je uspostavljanje matrijarhata.

Američka ženska liga za mir i slobodu vodi momentano veliku akciju protivu rada u ratnoj industriji. Ima nameru da podnese Kongresu zakonski projekat za ukidanje ratne industrije.

O godišnjoj skupštini Ženskoga pokreta u Beogradu donela je »Jugoslavenska žena« u broju od 4 februara tako neistinit i tendenciozan izveštaj, da je uprava Ženskog pokreta bila primorana da pošalje ispravku uredništvu »Jugoslavenske žene«.

Izložba »Žena«. — Zajednica mnogih ženskih udruženja u Nemačkoj priređuju u vremenu od 18 marta do 23 aprila t. god. izložbu »Žena« u Berlinu. Izložba ima nameru da prikaže važnost žene za porodicu i narod.

Roman o borbi žene za oslobođenje. — Holandska književnica Jo van Ammers-Küller napisala je roman »Žene Coornveltovih« u kome prikazuje 4 ženske generacije. Roman počinje godinom 1840 i svršava u našo doba, i opisuje borbu ženske omladine za slobodu,

pravo i život po vlastitoj volji protivu tradicija i okova, u koje hoće starija generacija okovati omladinu. Ovaj roman preveden je i na nemački jezik, a sprema se takođe slovenački prevod.

Pobeda sifražetkinja u Urugvaju. — Zakon od 14 decembra 1932 god. izjednačava žene u Urugvaju potpuno sa muškim građanima. Ovo je velika pobeda urugvajskih žena, među kojima je najpoznatiji borac za ženska prava D-r Paulina Luizi, koju smo mi imali zadovoljstvo da čujemo u našoj sredini, kada je bio sastanak Internacionalne alijanse 1931 god. u Beogradu. Sada već imamo u Južnoj Americi državu Ekvator, u kojoj sam ustav predviđa potpuno izjednačenje muškarca i žene pred zakonom, zatim Argentinu i Braziliju, gde su žene stekle ravnopravnost u građanskim zakonima, i sada Urugvaj, koji sleduje primeru Španije.

Rad udatih žena. — Posle velikih napora izgleda da su češlovačke žene ipak uspele da se u novoj reformi izbace sve klauzule koje su se protivile radu žena u službi. U Luksemburgu desničarska partija je podnela predlog vladi i parlamentu, da sve udate žene moraju biti udaljene iz službe. Ovaj predlog nije naišao na prijem, ni kod vlade ni kod parlamenta. Feminističke organizacije ove dve zemlje uvek su na straži usled neprestanih predloga u gornjem smislu.

Žene u Belgiskom parlamentu. — I ako u Belgiji žene nemaju pravo glasa, one mogu biti birane. Na poslednjim izborima izabrana je jedna za parlamenat i jedna za senat. Ima u Belgiji i jedna žena predsednik opštine, u maloj opštini Onco.

ЖЕНСКИ ПОКРЕТ

u Beogradu priređuje u martu mesecu

ВЕЛИКУ ИЗЛОЖБУ

ЈУГОСЛОВЕНСКЕ ДЕЧЈЕ КЊИГЕ

Изложба има да обухвати све што вреди у целокупној нашој, и оригиналној и преводној дејој и омладинској књижевности, према томе да прикаже историјат и сволуцију њену и да пошטיцаја за даље стварање у интересу што бољег васпитања будућих генерација и свеопштег народног просвећивања. Том приликом изаћи ће пропатрна брошура о дејој књижи.

Поруџине за брошуру треба слати на адресу Женског покрета, Београд,

Кнез Михаилова 46-1